

Odpovědi na anketní otázky o politické situaci v Československu [1990]

Otázka: Zda je politická situace (u nás) stabilní či nikoliv, a jaký je nejurgentnější problém, kt. je třeba řešit.

Máme-li na mysli možnost zvratu k minulému stavu, je „stabilní“. Není to však stabilita ve smyslu upevnění nové situace. Ale to by ani nebylo oč stát. Naše společnost je na přechodu od naprosto neefektivního hospodářství k efektivnějšímu, od pokleslého politického systému k lepšímu, od oslabeného života mravního a duchovního k životu hlubšímu a charakternějšímu. „Nestabilita“ přítomného stavu je proto nutná a žádoucí, i když na druhé straně nepochybně i riskantní a nebezpečná. Nebezpečí vidím zejména v nových podbízivých řešeních, která v době rozkolísaných a někdy otřesených sociálních jistot budou nabízet uklidnění a nový pořádek pod vedením „pevné ruky“ (pochopitelně klid a řád pouze zdánlivý nebo falešný). Za nejurgentnější problém považuji dosáhnout věrohodnosti a získat důvěru maxima občanů v politické vedení země na základě jasného programu s jasnými cíli. Občané však musí v sobě vzkřísit povědomí o tom, že politiku nelze posuzovat jen podle ekonomických úspěchů, a že dokonce sama politika je jen „skrovnější částí života duchovního“. Pro obojí lze najít společný jmenovatel: nejurgentnějším problémem vůbec je dostatek rozumu a rozumnosti, rozumné rozvahy. Bez toho se sami sobě staneme největším nepřítelem.

Otázka: Co je hlavním problémem mezi Čechy a Slováky? Měly tyto dva národy nějaký přímý konflikt mezi sebou? A chtějí Slováci samostatný stát?

Hlavním problémem je – smím-li se opakovat – nedostatek rozumu a rozumné rozvahy na obou stranách. Ten nedostatek se projevuje jednak v české necitlivosti, jednak ve slovenské přecitlivělosti. Obě strany se musí naučit lépe rozumět jak sobě, tak druhé straně. A to znamená vidět především sebe samy v ostrém a často nemilosrdném světle pravdy – dnes, ale i v minulosti. Jedna sporná záležitost tu ovšem je; nikdy nebyla ani řádně popsána, natož v potřebných kontextech analyzována. Je to odtržení Slovenska v době Mnichova. Pro spolužití obou našich národů to je dodnes traumatický moment. Bez jeho překonání nebudou naše vztahy zdravé. Jsa Čech, nehodlám apelovat na Slováky. Čechům bych však chtěl připomenout, že nejít do válečného konfliktu s hitlerovci nebyla menší zrada než odtržení Slovenska. Obojí bylo zanedbáním povinnosti a pokusem o pochybnou sebezáchranu. Obě strany to především sobě musí přiznat. Většina Slováků samostatný stát nechce, zdá se mi. Bez vyjasnění tohoto momentu naší společné minulosti (a několika dalších) však k jejich osamostatnění nakonec stejně dojde. Pro Slováky není jiné možnosti než v takovém případě navázat na Slovenský štát. Neměli bychom je do toho ještě strkat; nebylo by to ani v našem zájmu.

Ladislav Hejdánek

(7. 8. 90)

[předchozí text chybí]

iluzím, nerozumným přáním, vášním, zájmům (omezeným zájmům) a nepodloženým náklonnostem nebo antipatiím, musí se „opřít“ o to, co je „správné“, co je „to pravé“, tj. o pravdu, právo, spravedlnost atd. Tu musí rozumný člověk poznávat zajisté také rozumem, ale jinak než věci a danosti. Vůči „tomu pravému“ se člověk musí otevřít, musí pravdu nechat vládnout sobě a také druhým, ale nesmí ji chtít sám ovládnout o rozhodovat o ní. Kdybych tedy měl říci, který problém považuji dnes pro nás, tj. pro celou naši společnost, ale vlastně pro všechny lidi vůbec, jenže u nás je to nějak ještě víc naléhavé než jinde, pak bych musel prohlásit, že je to tato otevřenost vůči pravdě a ochota vidět sebe v jejím světle, tj. vidět sebe samy v pravém světle. Prostě problém velmi starý: „Poznej sám sebe!“ Ovšem ne jako cíl, ale jako metodu, východisko k cestě životem.

ad 2.

Mohl bych se opakovat: hlavním problémem je, aby obě strany měly dost rozumu a aby byly ochotny vidět především sebe samy v ostrém a často nemilosrdném světle pravdy. „Vidět“ neznamena jen právě teď, v přítomnosti, ale také v čase, v dějinách a dějích. A tu se mi zdá, že je jeden takový přímý konflikt mezi oběma našimi národy v minulosti odehrál. Není tak fatální, jako mnohé jiné mezi jinými národy. Ale zadírá se stále do paměti i do našich dalších vzájemných vztahů. Nikdy vlastně nebyl věcně analyzován a řešen. Vždycky je na obou stranách příliš mnoho afektů. Ale jednou už to musíme udělat a ten problém nějak vyřešit či spíše překonat. Je to ono odtržení Slovenska po Mnichovu či v jakési prevenci důsledků, které by Mnichov jinak musel znamenat i pro Slovensko. Slovensko se téměř po celou dobu války zachránilo před německou okupací. Já si myslím, že na to Slováci měli právo, když se Češi rozhodli nebojovat. Rozhodnutí prezidenta a vlády nejít do vojenského konfliktu s Německem nebyla o nic menší velezrada než odtržení Slovenska a vytvoření samostatného státu. Obojí byl jen odlišný pokus o záchranu před povinností – provinění proti zákonům.

2.8. 90

1. Zda je politická situace (u nás) stabilní anebo nikoliv, a jaký je nejurgentnější problém, který je třeba řešit.

2. Co je hlavním problémem mezi Čechy a Slováky? Měly tyto dva národy nějaký přímý konflikt mezi sebou? A chtějí Slováci samostatný stát?

ad 1.

Jde o to, co rozumíme stabilitou. Znamená-li to takovou upevněnost, která má na delší dobu vydržet a neměnit se, pak by stabilita znamenala pro nás pohromu. Jsme na přechodu od naprosto neefektivního nebo velmi nedostatečně efektivního hospodářství k efektivnějšímu, na přechodu od pokleslého společenského a politického systému k systému lepšímu, na přechodu od velmi oslabeného života mravního a duchovního k životu v obou směrech hlubšímu a zakotvenějšímu. A po celé toto období musíme počítat s jistou nestabilitou jako s čímsi žádoucím, i když nepochybně riskantním a možná přímo nebezpečným. Je to něco analogického třeba s metamorfózou hmyzu: je to nebezpečná situace,

neboť můžeme být ohroženi v momentu, kdy naše schopnost obrany je minimální. Ovšem srovnání také kulhá: když se motýl líhne z kukly, je v něm všechno už dokonale připraveno. To ovšem opravdu není náš případ. Motýl však o ničem neví, všechno jde vlastní cestou bez jeho přičinění a rozhodování. Zdá se mi, že nás dnes zvenčí nikdo ohrožovat nebude, přinejmenším v nejbližší době. Největšího nepřítele máme tedy sami v sobě – potenciálního. Problémů máme spoustu, a velkých. Ale čtyřicet, ba padesát let jsme čekali na to, až své problémy budeme moci řešit po svém. Naším nejurgentnějším problémem je proto rozum, dostatek rozumu a rozumnosti, rozumění, porozumění. Být rozumný však znamená nejen uplatnění rozumu v řešení objektivních problémů, které jsou před námi a mimo nás, ale především mít pod kontrolou rozum sebe samotné. Rozum sám o sobě je však bezcharakterní, nechá se najmou tou i onou stranou, umí shledávat důvody pro i proti. Aby byl dost pevný a silný a nepodléhal

[další text chybí]

2.8. 90

Odpovědi Hedy H. na otázky 1 a 2:

ad 1.

Je stabilní, pokud budeme uvažovat o možnosti zvratu zpět k minulosti. Není stabilní, pokud jde o nebezpečí nových podbízivých řešení, které v době rozkolísání sociálních jistot mohou zdánlivě nabídnout klid a jistotu ve vedení nějaké nové pevné ruky (a není důležité, zda levé či pravé). Za nejurgentnější problém považuji vzkřísit v lidech vědomí toho, že ekonomika je sice důležitá oblast, ale že i ona je „skrovnější část života lidského“.

ad 2.

Hlavním problémem je česká necitlivost a slovenská přecitlivělost. Konfliktní situace se neřešily a zůstávaly zasuty v národním podvědomí. Domnívám se, že Slováci ve své většině odchod ze společného svazku nechtějí, ale chtějí být uznáváni a slyšeni. Potřebují uznání hlasité, ne samozřejmě předpokládané, protože komplexy, které se vytvořily právě díky české necitlivosti a netrpělivosti, vyžadují přístup nanejvýš citlivý, ne však lživě podbízivý. Partneři ať už v přátelství, manželství či národnostním svazku potřebují vzájemnou kritičnost, takovou kritičnost, jejímž předpokladem je vůle a snaha rozumět.

(4. 8. 90)